Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

16. jaanuar 2025 *

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Direktiiv (EL) 2016/343 – Õigus viibida kohtulikul arutamisel – Artikli 8 lõige 2 – Kohtulik arutamine, mille tulemusel mõistetakse isik tagaselja süüdi või õigeks – Tingimused – Artikli 8 lõige 4 – Kohustus teavitada isikut, kelle suhtes on tehtud tagaseljaotsus, võimalikest õiguskaitsevahenditest – Artikkel 9 – Õigus uuele kohtulikule arutamisele või muule õiguskaitsevahendile, mis võimaldab kohtuasja uuesti sisuliselt läbi vaadata, mis võib viia algse otsuse tühistamiseni – Artikli 10 lõige 1 – Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile – Riigisisesed õigusnormid, mis seavad õiguse uuele kohtulikule arutamisele tunnustamise tingimuseks kriminaalmenetluse uuendamise taotluse esitamise kohtule, kuhu peab ilmuma isik, kelle suhtes tehti tagaseljaotsus

Kohtuasjas C-400/23,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus, Bulgaaria) 29. juuni 2023. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. juunil 2023, kriminaalmenetlustes järgmise isiku suhtes:

VB,

menetluses osales:

Sofiyska gradska prokuratura,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: kolmanda koja president C. Lycourgos (ettekandja) neljanda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud S. Rodin ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: J. Richard de la Tour,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitas:

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wasmeier ja I. Zaloguin,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

olles 11. juuli 2024. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1), artikli 8 lõike 4, artikli 9 ja artikli 10 lõike 1 tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud kriminaalmenetlustes, mida on alustatud VB suhtes seoses tegudega, mis võivad kujutada endast süütegusid, mille eest karistatakse vabadusekaotuslike karistustega.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2016/343

3 Direktiivi 2016/343 põhjendustes 9, 10, 12, 33, 39, 44, 47 ja 48 on märgitud:

„(9) Käesoleva direktiivi eesmärk on tugevdada õigust õiglasele kohtulikule arutamisele kriminaalmenetluses, sätestades ühised miinimumnormid, mis käsitlevad süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kohtulikul arutelul.

(10) Käesoleva direktiivi eesmärk on kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõiguste kaitse ühiste miinimumnormide kehtestamisega suurendada liikmesriikide usaldust üksteise kriminaalõiguse süsteemide vastu […].

[…]

(12) Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada füüsilise isiku suhtes, kes on kriminaalmenetluses kahtlustatav või süüdistatav. Seda tuleks kohaldada alates hetkest, kui isikut kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo või väidetava kuriteo toimepanemises, ja seega veel enne seda, kui liikmesriigi pädevad asutused on kõnealusele isikule ametlikult teatanud või mõnel muul viisil teatavaks teinud, et ta on kahtlustatav või süüdistatav. Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada kriminaalmenetluse kõigis menetlusstaadiumites kuni otsuse tegemiseni selle kohta, kas kahtlustatav või süüdistatav on kuriteo toime pannud, ja see otsus on muutunud lõplikuks. Käesoleva direktiivi kohaldamisalasse ei peaks kuuluma menetlused ja õiguskaitsevahendid, mida saab kasutada alles siis, kui asjaomane otsus on muutunud lõplikuks, sealhulgas menetlus Euroopa Inimõiguste Kohtus.

[…]

(33) Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele on üks demokraatliku ühiskonna aluspõhimõtteid. Kahtlustatava ja süüdistatava õigus viibida kohtulikul arutelul tugineb sellele õigusele ja see tuleks tagada kogu [Euroopa L]iidus.

[…]

(39) Kui liikmesriigid võimaldavad viia kohtuliku arutelu läbi kahtlustatava või süüdistatava puudumisel, kuid tingimusi otsuse tegemiseks juhul, kui asjaomane kahtlustatav või süüdistatav puudub, ei ole olnud võimalik täita, kuna kahtlustatava või süüdistatava asukohta ei ole olnud võimalik mõistlikele pingutustele vaatamata kindlaks teha, näiteks seetõttu, et asjaomane isik on põgenenud, peaks siiski olema võimalik teha otsus kahtlustatava või süüdistatava puudumisel ja kõnealune otsus täitmisele pöörata. Kõnealusel juhul peaksid liikmesriigid tagama, et kahtlustatava või süüdistatava otsusest teavitamisel, eelkõige siis, kui nad tabatakse, tuleks neid teavitada ka võimalusest otsus vaidlustada ja õigusest taotleda uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit. Selline teave tuleks esitada kirjalikult. Teavet võib anda ka suuliselt, tingimusel et teabe andmise asjaolu dokumenteeritakse vastavalt riigisisese õiguse kohasele dokumenteerimiskorrale.

[…]

(44) Liidu õiguse tõhususe põhimõte näeb ette, et liikmesriigid kehtestavad asjakohased ja tõhusad õiguskaitsevahendid juhuks, kui rikutakse mõnda õigust, mis on üksikisikule tagatud liidu õigusega. Tõhusa õiguskaitsevahendiga, mis on kättesaadav iga käesolevas direktiivis sätestatud õiguse rikkumise korral, peaks olema võimalik taastada kahtlustatavate või süüdistatavate olukord võimalikult suures ulatuses sellisena, nagu see oleks olnud, kui rikkumist ei oleks toimunud, et kaitsta õigust õiglasele kohtulikule arutamisele ja õigust kaitsele.

[…]

(47) Käesolev direktiiv on kooskõlas [Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“)] ning [Roomas 4. novembril 1950. aastal allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis (edaspidi „konventsioon“)] tunnustatud põhiõiguste ja põhimõtetega, nagu […] õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele[…]. Eriti tuleks arvesse võtta [ELL] artiklit 6, mille kohaselt liit tunnustab hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid ning mille kohaselt on konventsiooniga tagatud ja liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest tulenevad põhiõigused liidu õiguse üldpõhimõtted.

(48) Kuna käesolevas direktiivis kehtestatakse miinimumnormid, peaks liikmesriikidel olema võimalik direktiivis sätestatud õigusi laiendada, et tagada kaitse kõrgem tase. Liikmesriikide pakutava kaitse tase ei tohiks kunagi langeda allapoole nõuetest, mis on sätestatud hartas või konventsioonis, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus ja Euroopa Inimõiguste Kohus.“

4 Direktiivi artiklis 1 „Reguleerimisese“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis sätestatakse ühised miinimumnormid, mis käsitlevad

a) süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte kriminaalmenetluses,

b) õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul.“

5 Direktiivi artiklis 2 „Kohaldamisala“ on ette nähtud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse kriminaalmenetluses kahtlustatavale või süüdistatavale füüsilisele isikule. Seda kohaldatakse kõigis kriminaalmenetluse staadiumites alates hetkest, kui isikut kahtlustatakse või süüdistatakse kuriteo või väidetava kuriteo toimepanemises, kuni otsuse tegemiseni selle kohta, kas isik on asjaomase kuriteo toime pannud, ja see otsus on muutunud lõplikuks.“

6 Direktiivi artiklis 8 „Õigus viibida kohtulikul arutelul“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kahtlustataval ja süüdistataval on õigus viibida kohtulikul arutelul.

2. Liikmesriigid võivad näha ette, et kohtulik arutelu, mille tulemusena otsustatakse kahtlustatava või süüdistatava süü või süütuse üle, võib toimuda ilma tema kohalviibimiseta, kui

a) kahtlustatavat või süüdistatavat teavitati õigel ajal kohtulikust arutelust ja mitteilmumise tagajärgedest või

b) kahtlustatavat või süüdistatavat, keda on kohtulikust arutelust teavitatud, esindab volitatud kaitsja, kelle on valinud kahtlustatav või süüdistatav või kelle on määranud riik.

3. Lõike 2 kohaselt tehtud otsuse saab kahtlustatava või süüdistatava suhtes täitmisele pöörata.

4. Kui liikmesriigid võimaldavad viia läbi kohtulikku arutelu kahtlustatava või süüdistatava puudumisel, kuid käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud tingimusi ei ole võimalik täita, kuna kahtlustatava või süüdistatava asukohta ei ole võimalik mõistlikele pingutustele vaatamata kindlaks teha, võivad liikmesriigid ette näha, et otsuse saab siiski teha ja täitmisele pöörata. Sellisel juhul tagavad liikmesriigid, et kahtlustatava või süüdistatava otsusest teavitamisel, eelkõige siis, kui nad tabatakse, teavitatakse neid ka võimalusest asjaomane otsus vaidlustada ja õigusest taotleda artikli 9 kohaselt uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit.

[…]“.

7 Direktiivi 2016/343 artikkel 9 „Õigus taotleda uut kohtulikku arutelu“ on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid tagavad, et kui kahtlustatav või süüdistatav ei viibinud teda puudutaval kohtulikul arutelul ja artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimused ei olnud täidetud, on asjaomasel isikul õigus uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile, mis võimaldab kohtuasja, sealhulgas uued tõendid, uuesti sisuliselt läbi vaadata, mis võib viia algse otsuse tühistamiseni. Sellega seoses tagavad liikmesriigid, et asjaomasel kahtlustataval ja süüdistataval on õigus kohal viibida ja kooskõlas riigisiseste menetlusnormidega tõhusalt osaleda ning kasutada kaitseõigust.“

8 Direktiivi artikli 10 „Õiguskaitsevahendid“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et kahtlustataval ja süüdistataval on tõhusad õiguskaitsevahendid, juhul kui nende käesoleva direktiivi kohaseid õigusi rikutakse.“

Raamotsus 2002/584

9 Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus 2002/584“), artikkel 4a on sõnastatud järgmiselt:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus võib samuti keelduda täitmast Euroopa vahistamismäärust, mis on tehtud vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks, kui isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tulemusel otsus tehti, välja arvatud kui Euroopa vahistamismääruses märgitakse, et kooskõlas vahistamismääruse teinud liikmesriigi siseriiklikes õigusaktides määratletud täiendavate menetlusnõuetega

[…]

d) ei toimetatud asjaomasele isikule otsust isiklikult kätte, kuid
   i) see toimetatakse talle isiklikult kätte viivitamatult pärast üleandmist ning teda teavitatakse selgesõnaliselt tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata ning tema õigusest osaleda sellel kohtulikul arutelul, mis võimaldab asja, sealhulgas uue tõendusmaterjali sisulist uuesti läbivaatamist ja mille tulemuseks võib olla algse otsuse tühistamine,

   ning
   ii) teda teavitatakse ajavahemikust, mille jooksul peab ta taotlema asja uuesti läbivaatamist või kaebama otsuse edasi, nagu on esitatud asjaomases Euroopa vahistamismääruses.

[…]

3. Kui isiku üleandmine toimub lõike 1 punktis d sätestatud tingimuste kohaselt ja kõnealune isik on taotlenud asja uuesti läbivaatamist või kaevanud otsuse edasi, vaadatakse kõnealust läbivaatamist või apellatsioonimenetlust ootava isiku kinnipidamine nimetatud menetluse lõpuleviimiseni üle kooskõlas otsuse teinud liikmesriigi seadusega kas regulaarselt või asjaomase isiku taotlusel. Selline läbivaatamine sisaldab eelkõige võimalust kinnipidamine peatada või katkestada. Asja uuesti läbivaatamine või apellatsioonimenetlus algab õigeaegselt pärast üleandmist.“

Bulgaaria õigus

10 Kriminaalmenetluse seadustiku (Nakazatelno-protsesualen kodeks, *DV* nr 86, 28.10.2005) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis (edaspidi „NPK“) on artikli 15 lõigetes 2 ja 3 sätestatud:

„(2) Süüdistatavatel ja teistel kriminaalmenetluses osalevatel isikutel peavad olema kõik menetluslikud vahendid, mis on vajalikud nende õiguste ja õiguspäraste huvide kaitseks.

(3) Kohtunik, prokurör ja uurimisorganid teevad lõikes 2 osutatud isikutele teatavaks nende menetlusõigused ja tagavad neile võimaluse neid kasutada.“

11 NPK artikli 423 lõigetes 1–4 on sätestatud:

„(1) Tagaselja süüdimõistetud isik võib kuue kuu jooksul alates jõustunud süüdimõistvast kohtuotsusest teadasaamist […] taotleda kriminaal[menetluse] uuendamist, tuginedes asjaolule, et ta ei osalenud [selles menetluses]. Taotlus rahuldatakse, välja arvatud juhul, kui süüdimõistetu on pärast kohtueelse menetluse jooksul süüdistusest teatamist põgenenud, mistõttu ei olnud artikli 247c lõikes 1 ette nähtud menetlust võimalik läbi viia, või jätnud pärast nimetatud menetluse läbiviimist ilma mõjuva põhjuseta kohtuistungile ilmumata.

(2) Taotlus ei peata süüdimõistva kohtuotsuse täitmist, kui kohus ei otsusta teisiti.

(3) Kriminaal[menetluse] uuendamise menetlus lõpetatakse, kui tagaselja süüdimõistetud isik jätab ilma mõjuva põhjuseta kohtuistungile ilmumata.

(4) Kui tagaselja süüdimõistetud isik on jõustunud süüdimõistva kohtuotsuse täitmiseks vahi all ja kohus uuendab kriminaalmenetluse, otsustab see kohus oma otsuses ka vahistusmeetme üle.“

12 NPK artikli 424 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„(1) Artikli 422 lõike 1 punkti 5 kohase kriminaal[menetluse] uuendamise taotluse vaatab läbi pädev Apelativen sad [apellatsioonikohus, Bulgaaria], kui artiklis 419 nimetatud akti on teinud Rayonen sad [rajoonikohus, Bulgaaria] või Okrazhen sad [regionaalne kohus, Bulgaaria] apellatsiooniastmes, välja arvatud uute kohtuotsuste puhul.

(2) Välja arvatud lõikes 1 nimetatud juhtudel, vaatab kriminaal[menetluse] uuendamise taotluse läbi Varhoven kasatsionen sad [Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus].“

13 NPK artikli 425 lõikes 2 on sätestatud:

„Artikli 423 lõikes 1 osutatud juhtudel uuendatakse menetlust ja alustatakse seda uuesti alates staadiumist, mil alustati tagaseljamenetlust.“

Põhimenetlused ja eelotsuse küsimused

14 VB suhtes alustati Bulgaarias kriminaalmenetlused. Talle heidetakse esiteks ette osalemist kuritegelikus ühenduses, mille eesmärk oli narkootiliste ainete kasvatamine ja levitamine ning relvade valdamine, ning teiseks, et ta ise valdas narkootilisi aineid ja relvi. Need teod kujutavad endast süütegusid, mille eest karistatakse vabadusekaotuslike karistustega.

15 VBd ei teavitatud ametlikult mingil viisil tema vastu esitatud süüdistustest. Ka ei teavitatud teda tema kohtu alla andmisest ega ammugi mitte kohtuistungi toimumise kuupäevast ja kohast ega tema kohtusse ilmumata jätmise tagajärgedest. Nimelt ei õnnestunud liikmesriigi pädevatel asutustel VB asukohta kindlaks teha, kuna VB oli kohtueelse menetluse jooksul enne kahtlustatavate vahistamiseks korraldatud politseitoimingut põgenenud. VB kuulutati tagaotsitavaks, eeskätt Euroopa vahistamismääruse alusel, ent teda ei leitud.

16 Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria), kes esialgu menetles VB suhtes alustatud kriminaalmenetlusi, esitas 2022. aastal eelotsusetaotlused direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 ja artikli 9 tõlgendamise kohta. Need taotlused puudutasid eelkõige küsimust, kas

see direktiiv nõuab, et kohus, kes teeb tagaseljaotsuse, samas kui direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei ole täidetud, peab süüdimõistvas otsuses sõnaselgelt ära märkima õiguse uuele kohtulikule arutamisele.

17 8. juuni 2023. aasta kohtuotsuses VB (tagaselja süüdi mõistetud isiku teavitamine) (C-430/22 ja C-468/22, EU:C:2023:458; edaspidi „kohtuotsus VB“) vastas Euroopa Kohus sellele küsimusele eitavalt.

18 Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus, Bulgaaria), kes pärast Spetsializiran nakazatelen sadi (kriminaalasjade erikohus) kaotamist jätkas põhikohtuasjas kriminaalmenetlusi ja kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus, on seisukohal, et kohtuotsust VB võib mõista nii, et Bulgaaria õigusnormid on direktiiviga 2016/343 kooskõlas ja et kohtunik, kes mõistab isiku tagaseljaotsusega süüdi, samas kui selle direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei ole täidetud, ei pea tegema midagi tagamaks, et direktiivi artikli 8 lõike 4 teises lauses nimetatud teave edastatakse sellele isikule.

19 Kohtuotsuse VB selline tõlgendus ei ole tema sõnul siiski ilmselge. Ta arvab, et oleks vaja saada lisatäpsustusi direktiivi 2016/343 ulatuse kohta, et tuua selgust eeskätt küsimuses, mis hetkel tuleb direktiivi artikli 8 lõike 4 teises lauses nimetatud teave edastada tagaselja süüdimõistetule.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tal on vaja neid täpsustusi, et hinnata, kas ta võib jätkata põhikohtuasjas kriminaalmenetlusi tagaselja. Kuna on teataval määral tõenäoline, et VB mõistetakse süüdi, on tema arvates hädavajalik tagada, et teave, mille VB hiljem saab süüdimõistva otsuse ja tema menetlusõiguste kohta, on piisav, arvestades direktiiviga 2016/343 kehtestatud ühiseid miinimumnorme.

21 See kohus soovib eelkõige olla kindel selles, et VBd teavitatakse tema võimaliku vahistamise hetkel mitte ainult sellest, et ta on süüdi mõistetud, vaid ka menetlusõigustest, mis on ette nähtud direktiivi 2016/343 artiklis 9, millele on viidatud direktiivi artikli 8 lõike 4 teises lauses.

22 Kuna 19. mai 2022. aasta kohtuotsuse Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu) (C-569/20, EU:C:2022:401) punkti 28 kohaselt on direktiivi 2016/343 nendel sätetel vahetu õigusmõju ja Bulgaaria kohtud on NPK artikli 15 lõike 3 alusel kohustatud teavitama süüdistatavaid nende menetlusõigustest, soovib see kohus teada, milliseid meetmeid ta võib võtta või peab võtma, et tagada selle direktiivi järgimine pärast seda, kui ta on potentsiaalselt teinud süüdimõistva tagaseljaotsuse.

23 Sellega seoses leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt, et tagaselja süüdimõistetud isik peab olema täielikult teadlik põhjustest, miks ta süüdi mõisteti. Euroopa Kohus peaks selgitama, kas see tähendab eelkõige, et ärakiri kogu tagaseljaotsusest tuleb asjaomasele isikule üle anda kohe, kui ta vahistatakse.

24 Mis puudutab järgmiseks tagaselja süüdimõistetud isiku menetlusõigusi, siis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et tõlgendataks teatavaid direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teises lauses ja artiklis 9 kasutatud väljendeid, eelkõige väljendeid „võimalus asjaomane otsus vaidlustada“, „õigus uuele kohtulikule arutelule“ ja „muu õiguskaitsevahend“.

25 Sellega seoses rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Bulgaarias on süüdimõistva tagaseljaotsuse peale apellatsioonkaebuse esitamiseks ette nähtud tähtaeg 15 päeva ja see hakkab katkematult kulgema alates süüdimõistva kohtuotsuse kuulutamisest, isegi kui asjaomast isikut ei

ole endiselt võimalik leida. Seega näeb NPK artikkel 423, mis käsitleb kriminaalmenetluse võimalikku uuendamist, ette ainsa õiguskaitsevahendi süüdimõistva tagaseljaotsuse vaidlustamiseks pärast seda, kui otsus on jõustunud kuueteistkümnendal päeval pärast selle kuulutamist.

26 Bulgaaria õiguses ei ole aga ette nähtud, et tagaselja süüdimõistetud isikut tuleb teavitada sellest võimalusest taotleda kriminaalmenetluse uuendamist.

27 Kriminaalmenetluse uuendamise taotluse saab pealegi esitada alles pärast seda, kui tagaseljaotsus on jõustunud, ning ainult Varhoven kasatsionen sad (kõrgeim kassatsioonikohus), kelle otsuse peale ei saa edasi kaevata, on pädev seda taotlust läbi vaatama. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas selline menetluskord tagab direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause ja artikli 9 tähenduses „õiguse uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile“ tõhususe.

28 Selle õiguse tõhusust kahjustab tema sõnul lisaks kohustus ilmuda kohtusse, kes vaatab läbi kriminaalmenetluse uuendamise taotlust; kui asjaomane isik seda ei tee, jäetakse taotlus rahuldamata. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et sellist nõuet ei ole liidu seadusandja kehtestatud ühiste miinimumnormide hulgas ning see võib konventsiooni artiklit 6 käsitlevat Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat arvestades olla vastuolus harta artiklis 47 ja direktiivi 2016/343 artikli 10 lõikes 1 sätestatud põhiõigusega tõhusale õiguskaitsevahendile.

29 Eespool nimetatu tagajärg on eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul see, et Bulgaarias ei teavitata „õigusest uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile, mis võimaldab kohtuasja uuesti sisuliselt läbi vaadata“ direktiivi 2016/343 tähenduses ega tunnustata seda hetkel, mil tagaselja süüdimõistetud isikut teavitatakse tema süüdimõistmisest. Seevastu saab see isik tugineda sellele õigusele Varhoven kasatsionen sadi (kõrgeim kassatsioonikohus) menetluses. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleb kindlaks teha, kas selline kord on liidu õigusega kooskõlas.

30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kardab lisaks, et seades õiguse uuele kohtulikule arutamisele sõltuvusse sellise menetluse algatamisest, mis on hilisem hetkest, mil tagaseljaotsus jõustub, on Bulgaaria seadusandja loonud olukorra, kus õigus uuele kohtulikule arutamisele ei kuulu direktiivi 2016/343 kohaldamisalasse, nagu see on määratletud direktiivi artiklis 2, arvestades direktiivi põhjendust 12.

31 Lisaks võivad Bulgaaria asjaomase menetluskorra tingimused muuta selle kohtu sõnul VB üleandmise võimatuks või ülemäära keeruliseks, kui ta leitakse ja vahistatakse teises liikmesriigis. Raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 punktist d tuleneb, et vahistamismäärust täitev õigusasutus ei või keelduda täitmast Euroopa vahistamismäärust, kui selles määruses on märgitud, et asjaomasele isikule toimetatakse tagaseljaotsus kätte viivitamatult pärast üleandmist ning teda teavitatakse tema õigusest taotleda asja uuesti läbivaatamist või otsus edasi kaevata. Seda teavet ei ole aga Bulgaaria õiguses ette nähtud.

32 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud ka küsimus, milliste menetlusnormide kohaselt saab ta ise kindlaks teha, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimusi on järgitud. Ta soovib eelkõige teada, kas ta peab enne selles küsimuses tehtavas tagaseljaotsuses seisukoha võtmist ära kuulama advokaadi, kes esindab puuduvat isikut.

33 Lõpuks, kuna praeguses staadiumis ei saa välistada, et VB võidakse õigeks mõista, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivis 2016/343 sätestatud normid on sellisel juhul asjakohased. Direktiivi sõnastus ei ole selles osas selge, sest selles viidatakse tagaselja tehtud „otsusele“, mitte konkreetselt süüdimõistvale tagaseljaotsusele. Direktiivi artikli 8 mõned osad, nagu mõiste „otsustamine kahtlustatava või süüdistatava süü või süütuse üle“, viitavad tema arvates sellele, et silmas peetakse mis tahes otsust, samas kui teised mõisted, näiteks „eelkõige siis, kui nad tabatakse“, annavad alust arvata, et silmas peetakse ainult süüdimõistvaid tagaseljaotsuseid.

34 Neil asjaoludel otsustas Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) menetlused peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. a) Kas direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teist lauset tuleb tõlgendada nii, et isikut, kellele on – ilma et selle direktiivi artikli 8 lõikes 2 kehtestatud tingimused oleksid täidetud – mõistetud tagaseljaotsusega vabadusekaotuslik karistus, tuleb süüdimõistvast otsusest teavitada, kui ta karistuse täitmisele pööramiseks kinni peetakse?

b) Milline sisu on nõudel „otsusest teavitada“ direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teise lause tähenduses ja kas see eeldab kõnealuse otsuse ärakirja üleandmist?

c) Kui [esimese küsimuse punktidele a ja b] vastatakse eitavalt, siis kas direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teise lausega on vastuolus, kui liikmesriigi kohus otsustab tagada kõnealuse otsuse ärakirja üleandmise?

2. a) Kas riigisisesed õigusnormid, mis – olukorras, kus kriminaalasjas esitatud süüdistus vaadatakse läbi ja tehakse süüdimõistev otsus ilma süüdistatava osavõtuta, ilma et direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 2 tingimused oleksid täidetud – ei näe ette, kas ja kuidas teavitada tagaseljaotsusega süüdimõistetud isikut tema õigusest uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul, ja täpsemini ei näe ette, et seda teavet tuleb anda tagaseljaotsusega süüdimõistetud isiku kinnipidamise hetkel, on kooskõlas selle direktiivi artikli 8 lõike 4 teise lausega?

b) Kas oluline on asjaolu, et riigisisene õigusnorm (NPK artikkel 423) sätestab, et tagaseljaotsusega süüdimõistetud isikut teavitatakse tema õigusest uuele kohtulikule arutamisele, kuid alles siis, kui see isik on esitanud taotluse süüdimõistva kohtuotsuse tühistamiseks ja uue kohtuliku arutamise korraldamiseks tema osavõtul, ja see teave antakse talle selle taotluse kohta tehtud kohtuotsuse vormis?

c) Kui vastus on eitav, siis kas direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teise lause ja artikli 10 lõike 1 nõudeid on järgitud, kui kohus, kes vaatab kriminaalasjas esitatud süüdistuse läbi ja teeb süüdimõistva kohtuotsuse ilma süüdistatava osavõtuta, ilma et selle direktiivi artikli 8 lõikes 2 kehtestatud tingimused oleksid täidetud, viitab oma otsuses selle isiku õigusele taotleda uut kohtulikku arutamist või muule õiguskaitsevahendile ja kohustab isikuid, kes süüdimõistetud isiku kinni peavad, andma isikule üle selle otsuse ärakirja?

d) Kui vastus on jaatav, siis kas direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teise lausega on vastuolus, kui kohus, kes teeb süüdimõistva kohtuotsuse ilma süüdistatava osavõtuta, ilma et selle direktiivi artikli 8 lõikes 2 kehtestatud tingimused oleksid täidetud, otsustab oma süüdimõistvas otsuses viidata isiku õigusele taotleda uut kohtulikku arutamist või muule õiguskaitsevahendile vastavalt direktiivi artiklile 9 ja kohustab isikuid, kes süüdimõistetud isiku kinni peavad, andma isikule üle selle süüdimõistva otsuse ärakirja?

3. Milline on võimalik varaseim ja võimalik hiliseim aeg, mil kohus peab otsustama, kas kriminaalmenetlust viiakse läbi süüdistatava osavõtuta, ilma et direktiivi [2016/343] artikli 8 lõikes 2 kehtestatud tingimused oleksid täidetud, ja võtma meetmeid, et tagada, et seda isikut teavitatakse vastavalt direktiivi artikli 8 lõike 4 teisele lausele tema õigustest?

4. Kas kolmandas küsimuses osutatud otsuse tegemisel tuleb arvesse võtta süüdistaja ja kohtulikult arutamiselt puuduva süüdistatava kaitsja seisukohti?

5. a) Kas direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teises lauses sisalduv väljend „võimalus asjaomane otsus vaidlustada“ viitab õigusele esitada apellatsioonkaebus kõrgema astme kohtule või õigusele vaidlustada jõustunud kohtuotsus?
   b) Milline peab olema selle teabe sisu, mis tuleb direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teise lause kohaselt anda isikule, kes on süüdi mõistetud tagaseljaotsusega, ilma et artikli 8 lõikes 2 kehtestatud tingimused oleksid täidetud, „õiguse kohta taotleda artikli 9 kohaselt uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit“: kas teavitada tuleb õigusest kasutada asjaomast õiguskaitsevahendit, kui isik süüdimõistva tagaseljaotsuse vaidlustab, või õigusest esitada vastavasisuline taotlus, kusjuures taotluse põhjendatust hinnatakse hiljem?

6. Milline sisu on direktiivi [2016/343] artikli 9 esimeses lauses sisalduval väljendil „muule õiguskaitsevahendile, mis võimaldab kohtuasja, sealhulgas uued tõendid, uuesti sisuliselt läbi vaadata, mis võib viia algse otsuse tühistamiseni“?

7. Kas riigisisene õigusnorm (NPK artikli 423 lõige 3), mis näeb ette, et tagaselja süüdimõistetud isiku esitatud uue kohtuliku arutamise taotlus vaadatakse läbi ja rahuldatakse ainult tingimusel, et isik ilmub kohtusse, on kooskõlas direktiivi [2016/343] artikli 8 lõikega 4 ja artikliga 9?

8. Kas direktiivi [2016/343] artikli 8 lõike 4 teine lause ja artikkel 9 on kohaldatavad õigeks mõistetud isikute suhtes?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimese küsimuse punktid a ja b, teise küsimuse punktid a ja b, kolmas küsimus ning viies kuni seitsmes küsimus

35 Esimese küsimuse punktidega a ja b, teise küsimuse punktidega a ja b, kolmanda küsimusega ning viienda kuni seitsmenda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset koostoimes selle direktiivi artikliga 9 tuleb tõlgendada nii, et:

– isikut, kellele on tagaselja mõistetud vabadusekaotuslik karistus, samas kui nimetatud direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, tuleb selle karistuse täideviimiseks vahistamise hetkel teavitada esiteks tagaseljaotsusest, andes talle eelkõige üle ärakirja kogu otsusest, ja teiseks võimalikest õiguskaitsevahenditest,

– direktiiviga on vastuolus see, kui pärast tagaseljaotsuse edasikaebamiseks ette nähtud tähtaja möödumist on asjaomasele isikule ainus võimalik õiguskaitsevahend esitada

kriminaalmenetluse uuendamise taotlus mõnele teisele kohtule kui see, kes selle otsuse tegi, tingimusel et isik ilmub sellesse kohtusse.

36 Sellega seoses tuleb märkida, et direktiivi 2016/343 eesmärk on vastavalt selle artiklile 1 kehtestada ühised miinimumnormid kriminaalmenetluse teatavate aspektide kohta, mille hulgas on „õigus viibida […] kohtulikul arutelul“. Nagu on sõnaselgelt kinnitatud selle direktiivi põhjenduses 33, on see õigus lahutamatu osa põhiõigusest õiglasele kohtulikule arutamisele (19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 25).

37 Direktiivi artikli 8 lõige 1 paneb liikmesriikidele kohustuse tagada nimetatud õiguse järgimine. Selle artikli lõigete 2 ja 4 kohaselt võivad liikmesriigid siiski teatavatel tingimustel ette näha tagaselja kohtuliku arutamise (19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 26).

38 Lõigetes 2 ja 4 on peamiselt ette nähtud, et kahtlustatava või süüdistatava suhtes, keda ei olnud võimalik kohtulikust arutamisest teavitada või keda on küll kohtulikust arutamisest teavitatud, kuid keda ei ole teavitatud kohtusse ilmumata jätmise tagajärgedest ja keda ei esinda ka volitatud kaitsja, võib teha tagaseljaotsuse, mis on täitmisele pööratav, kuid neid tuleb siis, kui neid sellest otsusest teavitatakse, „eelkõige siis, kui nad tabatakse“, teavitada ka kõigist õiguskaitsevahenditest, mis neil selle otsuse suhtes on.

39 Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause kohaselt tuleb isikuid, kelle suhtes on tehtud tagaseljaotsus vaatamata sellele, et direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, teavitada „võimalusest asjaomane otsus vaidlustada ja õigusest taotleda artikli 9 kohaselt uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit“.

40 Artikli 8 lõike 4 teise lause ulatust tuleb tõlgendada, võttes arvesse selle sõnastust ja konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on (vt selle kohta 19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 32 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Mis puudutab selle sätte sõnastust, siis tuleb esiteks märkida, et väljendist „eelkõige siis, kui nad tabatakse“, nähtub, et kuigi ei saa välistada, et isikut, kellele on tagaseljaotsusega mõistetud vabadusekaotuslik karistus, võidakse süüdimõistmisest teavitada, ilma et teda oleks karistuse täideviimiseks vahistatud, tuleb seda isikut vahistamise korral vahistamise ajal teavitada sellest süüdimõistvast kohtuotsusest, kui seda teavet ei ole talle varem edastatud.

42 Teiseks nähtub direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause sõnastusest lisaks, et kui asjaomasele isikule teatatakse tema suhtes tehtud süüdimõistvast tagaseljaotsusest, tuleb teda selles sättes kirjeldatud olukorras ehk olukorras, kus tehti tagaseljaotsus, samas kui direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, samuti teavitada „võimalusest asjaomane otsus vaidlustada ja õigusest taotleda [direktiivi] artikli 9 kohaselt uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit“.

43 Sellest sõnastusest võib tuletada kaks kokkulangevat juhist. Ühelt poolt näitab viide võimalusele vaidlustada tagaseljaotsus, mida on esitletud eraldiseisva ja autonoomse menetlusliku elemendina võrreldes „õigusega taotleda […] uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit“, et liikmesriigid võivad näha ette menetluse, mis eelneb uuele kohtulikule arutamisele või muu

õiguskaitsevahendi kasutamisele vastavalt direktiivi 2016/343 artiklile 9. Sellise menetluse eesmärk võib olla tuvastada, et direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud ja seetõttu on vaja korraldada uus kohtulik arutamine või kasutada „muud õiguskaitsevahendit“.

44 Teiselt poolt tuleneb eraldava sidesõna „või“ kasutamisest lauseosas „õiguse uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile“, et liikmesriikidel on võimalus näha ette kas kriminaalmenetluse uuendamine uue kohtuliku arutamise vormis või „muu õiguskaitsevahend“, mis kõnealuse direktiivi artikli 9 kohaselt peab olema samaväärne uue kohtuliku arutamisega, kuna see peab võimaldama kohtuasja, sealhulgas uued tõendid, uuesti sisuliselt läbi vaadata, mis võib viia algse otsuse tühistamiseni (vt selle kohta 19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 59).

45 Kolmandaks nähtub direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause sõnastusest, et liidu seadusandja ei soovinud täpsustada, kuidas tuleb teavet „õiguse kohta uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile“ esitada (kohtuotsus VB, punkt 27). Eelkõige ei näe see säte ette, et kõnealune teave peab sisalduma tagaseljaotsuses. Samuti ei ilmne, et selle otsuse teinud kohus oleks nimetatud direktiivi kohaselt kohustatud otsuses või sellele lisatud ettekirjutuses täpsustama, milline asutus peab selle teabe edastama ja kuidas.

46 Direktiiviga 2016/343 ei ole seega vastuolus see, kui liikmesriik kehtestab menetluskorra, mis ei too automaatselt kaasa kriminaalmenetluse uuendamist, vaid nõuab, et tagaselja süüdimõistetud isikud, kes on huvitatud sellisest uuendamisest, esitaksid sellekohase taotluse mõnele teisele kohtule kui see, kes tagaseljaotsuse tegi, et see teine kohus kontrolliks, kas on täidetud õiguse uuele kohtulikule arutamisele eeltingimus, st ega direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud. Selline kord on direktiiviga kooskõlas, kui ühelt poolt võimaldab menetluse uuendamise taotluse menetlus tegelikult uut kohtulikku arutamist kõigil juhtudel, mil pärast kontrollimist on kindlaks tehtud, et direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, ja teiselt poolt teavitatakse tagaselja süüdimõistetud isikut tema süüdimõistmisest teavitamise ajal ka sellest menetlusest.

47 Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause sõnastuse analüüsi tulemust, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 46, kinnitab selle sätte kontekst.

48 Sellega seoses tuleb märkida, et raamotsuse 2002/584 artikliga 4a oleks vastuolus nimetatud sätte selline tõlgendus, mille kohaselt tuleb tagaselja süüdimõistetud isiku õigust uuele kohtulikule arutamisele tingimata ja ilma täiendava kontrollita tunnustada niipea, kui teda on sellest süüdimõistvast kohtuotsusest teavitatud. Sellel artiklil on nimelt Euroopa vahistamismääruse tegemise korral funktsionaalne seos direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lausega ning on seega viimase tõlgendamisel asjasse puutuv kontekstiline asjaolu. Raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõike 1 punkti d alapunktis ii ning lõikes 3 on aga kehtestatud võimalus näha ette uue kohtuliku arutamise taotluse menetlus. See võimalus kaotaks oma soovitava toime, kui liikmesriigid oleksid kohustatud tunnustama õigust uuele kohtulikule arutamisele niipea, kui asjaomast isikut on teavitatud süüdimõistvast tagaseljaotsusest.

49 Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause tõlgendus, mille kohaselt see säte nõuab õiguse uuele kohtulikule arutamisele viivitamatut tunnustamist, ei võtaks pealegi nõuetekohaselt arvesse minimaalse ühtlustamise konteksti, millesse see säte kuulub. Kuna direktiivis 2016/343 on esitatud vaid minimaalsed täpsustused õiguskaitsevahendite kohta, mis peavad olema

kasutatavad, kui otsus on tehtud, ilma et direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused oleksid täidetud, tuleb need õiguskaitsevahendid vastavalt menetlusautonoomia põhimõttele kindlaks määrata iga üksiku liikmesriigi õiguskorras.

50 Sellest järeldub, et liidu õigus jätab liikmesriikidele kaalutlusruumi oma menetlusõiguse korraldamisel, arvestades siiski, et liikmesriigi seadusandja kehtestatud menetluskord ei tohi olla õigussubjektidele liidu õigusega antud õiguste kasutamise seisukohast ebasoodsam kui riigisisese õigusega antud õiguste kasutamisel (võrdväärsuse põhimõte) ega olla korraldatud selliselt, et see muudab liidu õigusega antud õiguste kasutamise tegelikult võimatuks või ülemäära keeruliseks (tõhususe põhimõte) (vt selle kohta eelkõige 23. novembri 2023. aasta kohtuotsus Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

51 Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause sõnastuse analüüsi tulemus on samuti kooskõlas selle direktiivi eesmärgiga.

52 Nagu on märgitud direktiivi põhjendustes 9 ja 10, on see eesmärk tugevdada õigust õiglasele kohtulikule arutamisele kriminaalmenetluses, suurendades liikmesriikide usaldust üksteise kriminaalõiguse süsteemide vastu (19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 36).

53 Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause tõlgendus, mille kohaselt ei ole selle sättega vastuolus menetluskord, mis ei seisne mitte selles, et tagaseljaotsusega süüdimõistetud isikut teavitatakse süüdimõistvast kohtuotsusest teadasaamisel õigusest uuele kohtulikule arutamisele, vaid selles, et seda isikut teavitatakse võimalusest taotleda uut kohtulikku arutamist kohtus, kes kontrollib, kas on täidetud uue kohtuliku arutamise tingimus, see tähendab, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei ole täidetud, võib aidata saavutada eesmärki tugevdada õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, tingimusel et see menetluskord vastab käesoleva kohtuotsuse punktis 46 nimetatud tingimustele, see tähendab eelkõige tingimusele, et see viib tingimata uue kohtuliku arutamiseni, kui artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, ilma et kohus, kes on pädev sellise uue kohtuliku arutamise taotlust läbi vaatama, võiks keelduda selle korraldamisest muude kriteeriumide alusel kui need, mis on viimati nimetatud sättes ette nähtud.

54 Käesoleval juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kontrollida, kas eespool toodud täpsustusi arvestades on Bulgaaria seadusandja kehtestatud menetluskord direktiiviga 2016/343 kooskõlas. Euroopa Kohus võib siiski anda selleks kontrolliks vajalikke juhiseid (vt analoogia alusel 5. mai 2022. aasta kohtuotsus BV, C-570/20, EU:C:2022:348, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

55 Eelotsusetaotluses esitatud teabest ilmneb, et sellistel juhtudel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, annavad Bulgaaria õigusaktid Varhoven kasatsionen sadile (kõrgeim kassatsioonikohus) ainupädevuse vaadata läbi kriminaalmenetluse uuendamise taotlusi, mis sisuliselt kujutavad endast uue kohtuliku arutamise taotlusi. Selles liikmesriigis tagaseljaotsusega süüdimõistetud isikud võivad esitada sellise taotluse kuue kuu jooksul alates tagaseljaotsusest teadasaamisest; see tähtaeg on pikem kui tähtaeg, mille jooksul saab selle otsuse edasi kaevata.

56 Sellega seoses tuleb alustuseks täpsustada, et juhul kui kriminaalmenetluse uuendamise taotluse alusel korraldatakse uus kohtulik arutamine, on üksnes selle uue kohtuliku arutamise tulemusel tehtud otsus pärast jõustumist see lõplik otsus, millega tehakse kindlaks, kas kahtlustatav või süüdistatav on kuriteo toime pannud, direktiivi 2016/343 artikli 2 tähenduses, arvestades direktiivi

põhjendust 12. Sellest tuleneb, et selline kriminaalmenetluse uuendamise taotluse menetlus nagu see, mis on ette nähtud Bulgaaria õiguses, kuulub kriminaalmenetluse staadiumide hulka, mille suhtes seda direktiivi kohaldatakse.

57 Järgmiseks nähtub käesoleva kohtuotsuse punktidest 46 ja 50, et sellise kriminaalmenetluse uuendamise menetluse kehtestamine, mis ei too automaatselt kaasa uut kohtulikku arutamist, kuid võib selle kaasa tuua, ei ole vastuolus direktiiviga 2016/343, tingimusel et see uuendamise menetlus vastab kõigile tõhususe põhimõttest tulenevatele nõuetele ja järgib lisaks võrdväärsuse põhimõtet.

58 Mis puutub võrdväärsuse põhimõttesse, siis ilmneb – tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus seda kontrollib –, et NPK artiklis 423 ette nähtud kriminaalmenetluse uuendamise taotluse menetlust saavad samadel tingimustel algatada kõik tagaselja süüdimõistetud isikud. Neil asjaoludel võib asuda seisukohale, et võrdväärsuse põhimõtet on järgitud.

59 Tõhususe põhimõttega seoses on esiteks oluline, et oleks tagatud, et kriminaalmenetluse uuendamise taotluse menetluse tulemusena tunnustatakse õigust uuele kohtulikule arutamisele kõikidel juhtudel, mil direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud. Tagaselja süüdimõistetud isikult võib nimelt võtta õiguse uuele kohtulikule arutamisele üksnes siis, kui olid täidetud direktiivi artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimused (vt selle kohta 19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 31).

60 Nagu nähtub kohtuasjas C-644/23 Stangalov täna kuulutatud kohtuotsuse punktist 44, ilmneb – tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus seda kontrollib –, et selline kriminaalmenetluse uuendamise taotluse menetlus, mille on käesoleval juhul kehtestanud Bulgaaria seadusandja, ei anna sellist tagatist.

61 Tõhususe põhimõtte järgimiseks peab eelotsusetaotluse esitanud kohus teiseks kontrollima, kas Bulgaaria menetlusõigus tagab, et tagaselja süüdimõistetud isik saab kas hetkel, mil teda teavitatakse sellest süüdimõistvast kohtuotsusest, või kiiresti pärast seda ärakirja kogu tagaseljaotsusest ning teda teavitatakse tema menetlusõigustest, sealhulgas antakse teavet seoses võimalusega esitada kriminaalmenetluse uuendamise taotlus, kohtuga, kellele see taotlus tuleb esitada, ja tähtajaga, mille jooksul see taotlus tuleb esitada.

62 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib aga eelotsusetaotluses, et Bulgaaria õiguses ei ole ühtegi sätet, mis näeks konkreetselt ette, et selline teave tuleb edastada tagaselja süüdimõistetud isikutele.

63 Kolmandaks peab mis tahes uue kohtuliku arutamise taotluse menetlus olema korraldatud nii, et see taotlus vaadatakse läbi kiiresti, et teha võimalikult kiiresti kindlaks, kas kohtulik arutamine toimus tagaselja, ilma et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused oleksid täidetud. Nimelt, nagu nähtub direktiivi artikli 8 lõikest 4 ja artiklist 9, sõltub õiguse uuele kohtulikule arutamisele olemasolu ise tuvastusest, et need tingimused ei olnud täidetud. Kui liikmesriik kehtestab menetluskorra, mille puhul hetkel, mil asjaomast isikut teavitatakse tema suhtes tehtud süüdimõistvast tagaseljaotsusest, ei ole veel kindlaks tehtud, kas see süüdimõistev kohtuotsus tehti ilma, et need tingimused oleksid olnud täidetud, peab see liikmesriik tagama, et see tehakse kindlaks kiiresti pärast uue kohtuliku arutamise taotluse esitamist; kui ta seda ei taga, rikub ta tõhususe põhimõtet.

64 See kiirelt tegutsemise nõue on seda olulisem, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 4 on sarnaselt direktiivi põhjendusega 39 ette nähtud, et tagaseljaotsused, mis on tehtud ilma, et direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused oleksid täidetud, võivad olla täitmisele pööratavad. Arvestades tagaselja mõistetud karistuste täitmisele pööramise võimalust, on uue kohtuliku arutamise taotluste soovitava toime tagamiseks vaja, et nende taotluste menetlemisel antaks hinnang selle kohta, kas taotlejat on vaja kinni pidada, kusjuures sellist hindamise kohustust on pealegi mainitud raamotsuse 2002/584 artikli 4a lõikes 3.

65 Käesoleval juhul näib NPK artikli 423 lõigetes 2 ja 4 olevat ette nähtud niisugune hindamine, mille tulemus tuuakse siiski ära üksnes kriminaalmenetluse uuendamise otsuses. Liikmesriigi menetlusõiguse sellise korraldamise raames on tõhususe põhimõtte järgimiseks hädavajalik, et otsus menetluse uuendamise taotluse kohta tehtaks võimalikult kiiresti.

66 Neljandaks nõuab tõhususe põhimõte, et asjaomasel isikul oleks võimalik isiklikult või advokaadi vahendusel esitada oma seisukoht küsimuses, kas kohtulik arutamine toimus tagaselja, ilma et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused oleksid olnud täidetud. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 44–47 märkis, võivad nii süüdistaja kui ka kaitsja esitatud seisukohad avaldada otsustavat mõju sellele küsimusele antavale vastusele ja olla seega uue kohtuliku arutamise taotlusele antava vastuse seisukohast otsustava tähtsusega. Seega, juhul kui tagaselja süüdimõistetud isikul puudub võimalus esitada selles küsimuses oma seisukoht, rikutakse põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele ja seega uue kohtuliku arutamise taotluse menetluse tõhusust; viimati nimetatud menetluse eesmärk on just nimelt tagada selle põhiõiguse järgimine.

67 Samas, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 60–62 märkis, ei saa tagaselja süüdimõistetud isiku õigust esitada oma seisukoht selle hindamise raames, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused olid täidetud või mitte, mõista nii, et see paneb asjaomasele isikule kohustuse ilmuda isiklikult kohtusse, kus seda taotlust läbi vaadatakse.

68 Sellega seoses tuleb meenutada, et nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 41, ei saa välistada, et tagaselja süüdimõistetud isik sai sellest süüdimõistvast kohtuotsusest teada, ilma et ta oleks vahistatud. Neil asjaoludel tähendab asjaomase isiku kohustus ilmuda isiklikult kohtusse, kellele ta esitas uue kohtuliku arutamise taotluse – nagu otsustas Euroopa Inimõiguste Kohus, kelle kohtupraktikat tuleb direktiivi 2016/343 põhjendustest 47 ja 48 tulenevalt arvesse võtta (vt selle kohta 4. juuli 2024. aasta kohtuotsus FP jt (kohtuistung videokonverentsi teel), C-760/22, EU:C:2024:574, punktid 22–24) –, seda, et veel vabaduses olevat isikut kohustatakse laskma end vangistada selleks, et kasutada oma õigust uuele kohtulikule arutamisele; see oleks vastuolus põhiõigusega õiglasele kohtulikule arutamisele (EIK 14. detsembri 1999. aasta otsus Khalfaoui *vs.* Prantsusmaa, CE:ECHR:1999:1214JUD003479197, punkt 49, ja EIK 13. veebruari 2001. aasta otsus Krombach *vs.* Prantsusmaa, CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, punkt 87).

69 Eelotsusetaotluse kohaselt nähtub aga NPK artikli 423 lõikest 3, et kui asjaomane isik ei ilmu isiklikult Varhoven kasatsionen sadi (kõrgeim kassatsioonikohus), jäetakse tema esitatud kriminaalmenetluse uuendamise taotlus rahuldamata, välja arvatud juhul, kui on olemas „mõjuv põhjus“, mis õigustab isiku isiklikult kohtusse ilmumata jätmist. Tuleb asuda seisukohale, et selline isiklikult kohtusse ilmumise kohustus võib muuta ülemäära keeruliseks direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 4 ette nähtud „õiguse taotleda [direktiivi] artikli 9 kohaselt uut kohtulikku arutelu või muud õiguskaitsevahendit“ kasutamise.

70 Pärast seda, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus on analüüsinud NPK artikli 423 kooskõla direktiiviga 2016/343 tõhususe põhimõttest tulenevate eri nõuete seisukohast, peavad eelotsusetaotluse esitanud kohus ja kõik muud pädevad liikmesriigi kohtud juhul, kui riigisiseste õigusnormide puudused selles osas leiavad kinnitust, hindama, kas neid õigusnorme ja eelkõige NPK artiklit 423 on siiski võimalik tõlgendada moel, mis tagab kõnealuste nõuete järgimise.

71 Seega peavad liikmesriigi kohtud – nagu on märgitud kohtuasjas C-644/23 Stangalov täna kuulutatud kohtuotsuse punktis 45 – kontrollima, kas NPK artikli 423 lõiget 1 saab tõlgendada moel, mis võimaldab piirata selles ette nähtud õiguse uuele kohtulikule arutamisele välistamise üksnes juhtudega, mil direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused olid täidetud.

72 Samuti peavad need liikmesriigi kohtud kontrollima, kas selliseid Bulgaaria menetlusnorme nagu NPK artikkel 15 koostoimes konkreetsemate sätetega saab tõlgendada nii, et sellest õigusest tuleneb tingimata, et tagaselja süüdimõistetud isikuid tuleb hetkel, mil neid teavitatakse neid süüdimõistvast tagaseljaotsusest, või kiiresti pärast seda teavitada nende menetlusõigustest, eelkõige võimalusest esitada kriminaalmenetluse uuendamise taotlus.

73 Lisaks võivad liikmesriigi kohtud kontrollida, kas NPK artikli 423 lõikes 3 ette nähtud erandit, mis puudutab „mõjuva põhjuse“ olemasolu, saab tõlgendada moel, mis võimaldab tagada, et kriminaalmenetluse uuendamise taotlused vaadatakse läbi, kui taotleja ei ilmu isiklikult kohale, vaid kaitseb end advokaadi vahendusel.

74 Kui Bulgaaria õigusnorme ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas liidu õiguse nõuetega, on samad liikmesriigi kohtud kohustatud jätma kohaldamata kõik riigisisesed õigusnormid, mis on vastuolus direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause ja artikliga 9, millel on vahetu õigusmõju (19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 28), ilma et nad peaksid taotlema või ootama ära direktiiviga vastuolus oleva õigusnormi eelnevat kehtetuks tunnistamist (vt analoogia alusel 21. oktoobri 2021. aasta kohtuotsus ZX (süüdistusakti puuduste kõrvaldamine), C-282/20, EU:C:2021:874, punktid 40 ja 41 ning seal viidatud kohtupraktika).

75 Eeltooduga arvestades tuleb esimese küsimuse punktidele a ja b, teise küsimuse punktidele a ja b, kolmandale küsimusele ning viiendale kuni seitsmendale küsimusele vastata, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset koostoimes selle direktiivi artikliga 9

tuleb tõlgendada nii, et

– olukorras, kus isikule on tagaselja mõistetud vabadusekaotuslik karistus, samas kui direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, ei ole nende sätetega vastuolus see, kui pärast tagaseljaotsuse edasikaebamiseks ette nähtud tähtaja möödumist on ainus võimalik õiguskaitsevahend esitada mõnele teisele kohtule kui see, kes selle otsuse tegi, uue kohtuliku arutamise taotlus, tingimusel et see menetlus on kooskõlas võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtetega. Viimati nimetatud tingimus nõuab eelkõige, et uue kohtuliku arutamise taotluse menetlus võimaldaks tegelikult sellist kohtulikku arutamist kõigil juhtudel, mil pärast kontrolli on kindlaks tehtud, et direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud. Viimati nimetatud tingimus ei ole aga täidetud, kui uue kohtuliku arutamise taotlejalt nõutakse, et ta ilmuks isiklikult pädevasse kohtusse, ja kui asjaomane isik seda ei tee, jäetakse taotlus rahuldamata;

– liikmesriigis, mille õigusnormid näevad ette sellise uue kohtuliku arutamise taotluse menetluse, nõuab artikli 8 lõike 4 teine lause koostoimes artikliga 9, et tagaselja süüdimõistetud isik saab kas hetkel, mil teda teavitatakse sellest süüdimõistvast kohtuotsusest, või kiiresti pärast seda ärakirja kogu tagaseljaotsusest ning hõlpsalt mõistetava teabe esiteks selle kohta, et tal on õigus uuele kohtulikule arutamisele, kui direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, ja teiseks selle menetluse kohta, mille abil tal on võimalik sellise uue kohtuliku arutamise korraldamist taotleda.

Esimese küsimuse punkt c

76 Arvestades esimese küsimuse punktidele a ja b, teise küsimuse punktidele a ja b, kolmandale küsimusele ning viiendale kuni seitsmendale küsimusele antud vastust, ei ole esimese küsimuse punktile c vaja vastata, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle esitanud üksnes juhuks, kui vastus esimese küsimuse punktidele a ja b on eitav.

Teise küsimuse punktid c ja d ning neljas küsimus

77 Teise küsimuse punktidega c ja d palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset koostoimes selle direktiivi artikliga 9 ja artikli 10 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et selles direktiivis kehtestatud nõuded on täidetud, kui tagaseljaotsust tegev kohus kontrollib ise, kas direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused on täidetud, ja märgib vajaduse korral tagaseljaotsuses, mille täielik ärakiri tuleb asjaomasele isikule pärast vahistamist üle anda, et viimasel on õigus uuele kohtulikule arutamisele.

78 Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus lisaks sisuliselt teada, kas korra raames, milles tagaseljamenetlust läbi viiv kohus kontrollib, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused on täidetud, on vaja selles küsimuses ära kuulata nii süüdistaja kui ka sellise süüdistatava kaitsja, kes sellises olukorras puudub.

79 Ent nagu nähtub eelotsusetaotlusest, ei kehti Bulgaarias sellist menetluskorda, kuna selle liikmesriigi seadusandja on kehtestanud korra, mille kohaselt on Varhoven kasatsionen sadil (kõrgeim kassatsioonikohus) ainupädevus vaadata läbi uue kohtuliku arutamise taotlusi ja selle raames kontrollida, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused olid täidetud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab, et selle menetluskorra eripära tõttu ja hoolimata tema veendumusest, et need tingimused ei olnud käesoleval juhul täidetud, ei ole tema ülesanne selle kohta otsust teha.

80 Nagu nähtub ka esimese küsimuse punktidele a ja b, teise küsimuse punktidele a ja b, kolmandale küsimusele ning viiendale kuni seitsmendale küsimusele antud vastusest, ei ole direktiiviga 2016/343 vastuolus menetluskord, mis ei anna mitte tagaseljamenetlust läbi viivale kohtule, vaid mõnele teisele kohtule pädevuse kontrollida, kas direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused olid täidetud.

81 Samas, nagu nähtub samuti sellest vastusest, on oluline, et selline kord ei rikuks võrdväärsuse ega tõhususe põhimõtet.

82 Käesoleva kohtuotsuse punktidest 60, 62 ja 69 nähtub, et Bulgaarias kehtiv menetluskord võib olla vastuolus tõhususe põhimõttega ja olla seega liidu õigusega vastuolus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus võib seega seista silmitsi olukorraga, kus asjasse puutuvad riigisisesed õigusnormid ei taga

„õigust uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile“ direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause ja artikli 9 tähenduses, millel on vahetu õigusmõju (19. mai 2022. aasta kohtuotsus Spetsializirana prokuratura (põgenenud süüdistatavat puudutav kohtulik arutelu), C-569/20, EU:C:2022:401, punkt 28).

83 Käesoleva kohtuotsuse punktis 74 viidatud kohtupraktika kohaselt on eelotsusetaotluse esitanud kohus juhul, kui Bulgaaria õigusnorme ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas liidu õiguse nõuetega, kohustatud jätma kohaldamata kõik riigisisesed õigusnormid, mis on vastuolus direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause ja artikliga 9, ilma et ta peaks taotlema või ootama ära direktiiviga vastuolus oleva õigusnormi eelnevat kehtetuks tunnistamist.

84 Neil asjaoludel tuleb vastata teise küsimuse punktidele c ja d ning neljandale küsimusele, mida tuleb analüüsida koos, kuna neile antav vastus võib olenevalt olukorrast olla otsustava tähtsusega kriminaalmenetluste edasise käigu seisukohast põhikohtuasjas.

85 Kuigi direktiivi 2016/343 ei saa tõlgendada nii, et see paneb tagaseljaotsust tegevale kohtule kohustuse otsustada oma otsuses õiguse uuele kohtulikule arutamisele üle (kohtuotsus VB, punkt 31), jätab see liikmesriikidele laia kaalutlusruumi direktiivi rakendamisel ning seega ei saa seda tõlgendada ka nii, et see keelab sellel kohtul analüüsida tagaseljamenetluse käigus, kas direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused on täidetud, ja juhul, kui need tingimused ei ole täidetud, märkida oma otsuses, et asjaomasel isikul on õigus uuele kohtulikule arutamisele.

86 Kuna – nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 66 – nii süüdistaja kui ka kaitsja esitatud seisukohad võivad avaldada otsustavat mõju selle hindamisel, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused on täidetud, on tagaseljamenetlust läbi viiva kohtu poolt selles osas tehtava kontrolli raames oluline, et kohus kuulaks ära sellist asjaomast isikut esindava advokaadi, kes võib kohtulikult arutamiselt puududa.

87 Eeltoodut arvestades tuleb teise küsimuse punktidele c ja d ning neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset koostoimes selle direktiivi artikliga 9 ja artikli 10 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et selles direktiivis kehtestatud nõuded on täidetud, kui tagaseljamenetlust läbi viiv kohus kontrollib ise pärast nii süüdistaja kui ka kaitsja selles küsimuses ärakuulamist, kas direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused on täidetud, ja kui need ei ole täidetud, märgib tagaseljaotsuses, mille täielik ärakiri tuleb asjaomasele isikule üle anda hetkel, mil teda teavitatakse sellest otsusest, või kiiresti pärast seda, et viimasel on õigus uuele kohtulikule arutamisele.

Kaheksas küsimus

88 Kaheksanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset ja artiklit 9 tuleb tõlgendada nii, et neid kohaldatakse mitte ainult süüdimõistva, vaid ka õigeksmõistva tagaseljaotsuse korral.

89 Nimelt leiab see kohus, et VB õigeksmõistmist ei saa välistada. See kohus soovib seega enne VB suhtes tagaseljamenetluse jätkamist ja tema süü või süütuse üle otsustamist teada, kas tagaselja õigeksmõistmise korral on õigus õiglasele kohtulikule arutamisele sobivalt kaitstud.

90 Sellega seoses tuleb märkida, nagu tõdes ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 33 ja 34, et õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, mille oluline osa on õigus viibida kohtulikul arutamisel, kohaldatakse kõigis kriminaalmenetlustes, milles võidakse otsustada süüdistatava süü või süütuse

üle. Arvestades direktiivi 2016/343 põhjendusi 47 ja 48, millest tuleneb, et selle direktiivi tõlgendamisel tuleb arvesse võtta konventsiooni artiklit 6 käsitlevat Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikat, tuleb kaheksandale küsimusele vastamiseks tugineda selle kohtu praktikale, mille kohaselt on süüdistataval põhiõigus viibida kohtulikul arutamisel mis tahes asjaoludel, isegi kui lahend on talle soodne (EIK 15. detsembri 2005. aasta otsus Vanyan *vs.* Venemaa, CE:ECHR:2005:1215JUD005320399, punktid 20–25 ja 67).

91 Seda kohtulikul arutamisel viibimise õiguse laia kohaldamisala rõhutab muide direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 sõnastus ise, milles on mainitud „otsustamist kahtlustatava või süüdistatava süü või süütuse üle“.

92 Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 selline sõnastus toob kaasa selle, et direktiivi artikli 8 lõikes 4 ja artiklis 9 sisalduv mõiste „otsus“ viitab kriminaalmenetluses tehtud mis tahes otsusele süüdistatava süü või süütuse üle.

93 Direktiivi artikli 8 lõike 4 ja artikli 9 ulatust ei saa nimelt lahutada direktiivi artikli 8 lõike 2 omast, kuna artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimuste täitmata jätmine on artikli 8 lõikes 4 ja artiklis 9 nimetatud „õiguse uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile“ aluseks.

94 Seda tõlgendust ei lükka ümber asjaolu, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 4 esineb väljend „siis, kui nad tabatakse“. See väljend käib nimelt kokku sõnaga „eelkõige“, millest tuleneb, et tabamine ei ole ainus selles sättes silmas peetud hüpotees.

95 Järelikult tuleb kaheksandale küsimusele vastata, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset ja artiklit 9 tuleb tõlgendada nii, et neid kohaldatakse mitte ainult süüdimõistva, vaid ka õigeksmõistva tagaseljaotsuse korral.

Kohtukulud

96 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul, artikli 8 lõike 2 teist lauset koostoimes direktiivi artikliga 9

tuleb tõlgendada nii, et

– **olukorras, kus isikule on tagaselja mõistetud vabadusekaotuslik karistus, samas kui direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, ei ole nende sätetega vastuolus see, kui pärast tagaseljaotsuse edasikaebamiseks ette nähtud tähtaja möödumist on ainus võimalik õiguskaitsevahend esitada mõnele teisele kohtule kui see, kes selle otsuse tegi, uue kohtuliku arutamise taotlus, tingimusel et see menetlus on kooskõlas võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtetega. Viimati nimetatud tingimus nõuab eelkõige, et uue kohtuliku arutamise taotluse menetlus võimaldaks tegelikult**

sellist kohtulikku arutamist kõigil juhtudel, mil pärast kontrolli on kindlaks tehtud, et direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud. Viimati nimetatud tingimus ei ole aga täidetud, kui uue kohtuliku arutamise taotlejalt nõutakse, et ta ilmuks isiklikult pädevasse kohtusse, ja kui asjaomane isik seda ei tee, jäetakse taotlus rahuldamata;

– **liikmesriigis, mille õigusnormid näevad ette sellise uue kohtuliku arutamise taotluse menetluse, nõuab artikli 8 lõike 4 teine lause koostoimes artikliga 9, et tagaselja süüdimõistetud isik saab kas hetkel, mil teda teavitatakse sellest süüdimõistvast kohtuotsusest, või kiiresti pärast seda ärakirja kogu tagaseljaotsusest ning hõlpsalt mõistetava teabe esiteks selle kohta, et tal on õigus uuele kohtulikule arutamisele, kui direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused ei olnud täidetud, ja teiseks selle menetluse kohta, mille abil tal on võimalik sellise uue kohtuliku arutamise korraldamist taotleda.**

2. **Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset koostoimes direktiivi artikliga 9 ja artikli 10 lõikega 1**

   tuleb tõlgendada nii, et

   selles direktiivis kehtestatud nõuded on täidetud, kui tagaseljamenetlust läbi viiv kohus kontrollib ise pärast nii süüdistaja kui ka kaitsja selles küsimuses ärakuulamist, kas direktiivi artikli 8 lõikes 2 ette nähtud tingimused on täidetud, ja kui need ei ole täidetud, märgib tagaseljaotsuses, mille täielik ärakiri tuleb asjaomasele isikule üle anda hetkel, mil teda teavitatakse sellest otsusest, või kiiresti pärast seda, et viimasel on õigus uuele kohtulikule arutamisele.

3. **Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teist lauset ja artiklit 9**

   tuleb tõlgendada nii, et

   neid kohaldatakse mitte ainult süüdimõistva, vaid ka õigeksmõistva tagaseljaotsuse korral.

Allkirjad